

УДК 94(477)«1918/2022»:355.48(=161.2)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/91-1-8>

Володимир ЗАБОЛОТНЮК,
orcid.org/0000-0001-8195-9974
кандидат історичних наук, старший дослідник,
начальник Наукового центру Сухопутних військ
Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
(Львів, Україна) zisiv@ukr.net

ВІД КАРПАТ ДО БАХМУТА: ІСТОРИЧНА СПАДКОЄМНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТРАДИЦІЇ В ЕМІГРАЦІЇ ТА БОРОТЬБИ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ

Стаття присвячена комплексному аналізу феномену української військової еміграції 1918–1945 рр. у контексті її ролі як кадрового та духовного резерву державності. Досліджено процес формування військових осередків еміграції у Німеччині, Польщі та Чехословаччині, де колишні старшини Армії Української Народної Республіки зберегли організаційну структуру, військову культуру й національну ідею. Особливу увагу приділено діяльності Українського вільного університету, Господарської академії в Подєбрадах, Української військової організації (УВО) та Організації українських націоналістів (ОУН), які стали інституційною основою для подальшої еволюції визвольного руху.

Підкреслено, що українська військова еміграція не лише виконувала функцію політичного представництва у вигнанні, але й забезпечувала неперервність військових традицій між поколіннями. Саме через ці структури передавалися досвід, дисципліна й ідея державності, які у подальшому стали основою формування Української повстанської армії, а згодом – сучасних Збройних Сил України. Показано, що історична спадкоємність від Армії Української Народної Республіки (УНР) до сучасних українських військових формувань є не випадковістю, а свідомо збереженою культурно-ціннісною моделлю опору.

У статті введено в науковий обіг поняття «від Карпат до Бахмута» як символу неперервності національної боротьби. Простежено паралелі між обороною Карпатської України 1939 року та сучасними боями за Бахмут 2022–2023 рр., які демонструють спільність моральних засад і готовність українців боротися за незалежність навіть у найскладніших обставинах. Зроблено висновок, що цей символ уособлює єдність минулого й сучасного у військовій культурі України.

Окремий акцент зроблено на міжнародному аспекті сприйняття українського військового досвіду. На основі аналітики Центру досліджень визвольного руху, CSIS, PONARS Eurasia, NATO Defence College та Українського інституту майбутнього показано, що сучасна українська армія стала прикладом успішної модернізації з опорою на власну історичну традицію. Доведено, що неперервність військових і духовних цінностей є ключовим чинником мобілізаційної стійкості українського суспільства у Війні за Незалежність України у XXI столітті.

Таким чином, українська військова еміграція розглядається не лише як історичне явище, а як активний чинник збереження державності, який забезпечив формування морально-психологічної, інституційної та культурної основи для сучасних Збройних Сил України.

Ключові слова: українська військова еміграція, військові осередки, Німеччина, Війна за Незалежність України, Армія Української Народної Республіки, Карпатська Україна, Українські Січові Стрільці, державність, Збройні Сили України, від Карпат до Бахмута, неперервність національної боротьби.

Volodymyr ZABOLOTNIUK,
orcid.org/0000-0001-8195-9974
Candidate of Historical Sciences, Senior Researcher,
Chief of the Scientific Centre of the Army
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy
(Lviv, Ukraine) zisiv@ukr.net

FROM THE CARPATHIANS TO BAKHMUT: HISTORICAL CONTINUITY OF UKRAINIAN MILITARY TRADITION IN EMIGRATION AND THE STRUGGLE FOR THE STATEHOOD

The article is dedicated to a comprehensive analysis of the phenomenon of Ukrainian military emigration in 1918–1945 in the context of its role as a personnel and spiritual reserve for the statehood. It examines the process of forming military emigration centers in Poland, Czechoslovakia, and Germany, where former officers of the Army of the Ukrainian People's Republic preserved their organizational structure, military culture, and national idea. Particular attention is paid to the activities of the Ukrainian Free University, the Economic Academy in Poděbrady, the Ukrainian Military Organization

(UMO), and the Organization of Ukrainian Nationalists (OUN), which became the institutional basis for the further evolution of the liberation movement.

It is emphasized that Ukrainian military emigration not only performed the function of political representation in exile, but also ensured the continuity of military traditions between generations. It was through these structures that experience, discipline, and the idea of the statehood were passed on, which later became the basis for the formation of the Ukrainian Insurgent Army and, subsequently, the modern Armed Forces of Ukraine. It is shown that the historical continuity from the Army of the Ukrainian People's Republic (UPR) to the modern Ukrainian military formations is not a coincidence, but a consciously preserved cultural and value model of resistance.

The article introduces the concept of «from the Carpathians to Bakhmut» into scientific discourse as a symbol of the continuity of the national struggle. Parallels are drawn between the defense of the Carpathian Ukraine in 1939 and the current battles for Bakhmut in 2022–2023, which demonstrate the commonality of moral principles and the willingness of Ukrainians to fight for independence even in the most difficult circumstances. It is concluded that this symbol embodies the unity of the past and present in Ukraine's military culture.

Special emphasis is given to the international aspect of the perception of Ukrainian military experience. Based on analytics from the Center for Research on the Liberation Movement, CSIS, PONARS Eurasia, NATO Defense College, and the Ukrainian Institute for the Future, it is shown that the modern Ukrainian army has become an example of successful modernization based on its own historical tradition. It has been proven that the continuity of military and spiritual values is a key factor in the mobilization resilience of Ukrainian society in the War for Ukraine's Independence in the 21st century.

Thus, Ukrainian military emigration is viewed not only as a historical phenomenon, but also as an active factor in preserving the statehood, which ensured the formation of the moral, psychological, institutional, and cultural foundations for the modern Armed Forces of Ukraine.

Key words: Ukrainian military emigration, military centers, Germany, War of Independence of Ukraine, Army of the Ukrainian People's Republic, the Carpathian Ukraine, Ukrainian Sich Riflemen, statehood, Armed Forces of Ukraine, from the Carpathians to Bakhmut, continuity of the national struggle.

Постановка проблеми. Вивчення української військової еміграції між 1918–1945 роками набуває нового значення в умовах сучасної Війни за Незалежність України. Досвід учасників визвольних змагань, що після поразки Армії УНР опинилися в еміграції, став основою для формування інституційної пам'яті та збереження військової традиції, яка простежується до сьогодні. Саме еміграційні структури забезпечили неперервність державницької ідеї, військової культури й кадрів, що пізніше стали важливими чинниками українського визвольного руху середини ХХ століття та моральним підґрунтям сучасних Збройних Сил України.

Актуальність дослідження визначається необхідністю переосмислення ролі військової еміграції не лише як історичного явища, а як чинника, що формує безперервність національних військових традицій. У сучасному вимірі поняття «військова еміграція» поєднує як історичну пам'ять, так і інституційну неперервність, що від Карпатської України до оборони Бахмута символізує неперервність боротьби за незалежність. Аналіз цих процесів дозволяє глибше осмислити джерела моральної стійкості українського війська у ХХІ столітті.

Аналіз досліджень. Проблема української військової еміграції й неперервності військових традицій висвітлена в працях вітчизняних та зарубіжних істориків. Класичні підходи представлені в роботах О. Субтельного, який показав роль еміграції у збереженні державницької ідеї після

поразки визвольних змагань (Субтельний, 2009; 411–415). О. Кучер проаналізував діяльність українських інституцій у Чехословаччині, які стали осередками військової освіти та політичної самоорганізації емігрантів (Кучер, 2001a: 120–124; Кучер, 2001b). І. Патриляк простежив зв'язок між українською військовою еміграцією та створенням Організації українських націоналістів, що успадкувала її кадровий та ідеологічний потенціал (Патриляк, 2012; 63–67).

Серед зарубіжних дослідників особливо цінними є праці А. Motyl, який розглядає еміграційні структури як «резервуар державності», що підтримував політичну суб'єктність України в екзилі (Motyl, 2017a). Сучасний етап дослідження пов'язаний з переосмисленням історичного досвіду в умовах новітньої війни. Аналітики Центру досліджень визвольного руху (ЦВДР, 2020) та Українського інституту майбутнього (Український інститут майбутнього, 2024) розглядають неперервність військових традицій як основу моральної стійкості сучасних Збройних Сил України.

Міжнародні аналітичні центри – CSIS (2023), PONARS Eurasia (2023, 2025), NATO Defence College (2024) – акцентують увагу на феномені українського військового опору, який базується на історично сформованій культурі самостійності, що поєднує елементи визвольного руху ХХ століття з сучасними стандартами оборони. Цей підхід підтримують і українські дослідники, зокрема О. Говорун (2023), який підкреслює духовну спад-

коємність між вояками УНР, УПА та сучасними захисниками України.

Мета статті. Метою статті є дослідження феномену української військової еміграції як кадрового та духовного резерву державності, з'ясувати механізми збереження військових традицій у середовищі еміграції та простежити неперервність цих традицій у контексті боротьби на незалежність від подій 1918–1921 рр. до сучасної Війни за Незалежність України.

Для досягнення мети необхідно: проаналізувати еволюцію військових структур еміграції у міжвоєнний період; виявити зв'язок між військовими організаціями еміграції (УВО, ОУН, УПА) та сучасними Збройними Силами України; охарактеризувати символ «від Карпат до Бахмута» як прояв історичної неперервності боротьби за державність; оцінити міжнародне сприйняття українського військового досвіду в аналітичних дослідженнях 2020-х років.

Таким чином, стаття спрямована на доведення неперервності української військової традиції як ключового чинника формування сучасної державної ідентичності та обороноздатності України.

Виклад основного матеріалу. Феномен неперервності військових традицій українського народу є однією із ключових у вивчення процесів державотворення. Від моменту формування Української Народної Республіки у 1917 р. українське військо стало не лише інструментом оборони, а й носієм політичної ідеї самостійності. Після поразки визвольних змагань 1918–1921 рр. ці традиції не зникли – вони були збережені та трансформовані у середовищі військової еміграції, яка стала своєрідним інституційним і моральним «мостом» між поколіннями борців (Субтельний, 2009: 412).

Саме у Чехословаччині, де уряд Томаша Масарика надавав підтримку українським політичним біженцям, виник своєрідний інтелектуальний центр військової еміграції. У Празі діяли Український вільний університет, Господарська академія в Подєбрадах і військові секції, де колишні старшини УНР готували нове покоління національно свідомої молоді. Ці структури виконували функції кадрового резерву – зберігали досвід, знання і військову культуру, необхідні для відновлення армії у майбутній незалежній Україні (Кучер, 2001а: 118–124; Кучер, 2001б).

Символом неперервності став і Євген Коновалець – командир Січових стрільців, а пізніше організатор Української військової організації (УВО) та натхненник створення ОУН. Саме через його діяльність ідея професійного українського

війська трансформувалася у підпільну та партизанську боротьбу, що знайшла своє продовження у Русі Опору під час Другої світової війни. Українська Повстанська Армія (УПА), сформована у 1942 р., стала практичним продовженням бойових традицій Армії УНР, використовуючи її досвід в організації штабу, бойової підготовки, зв'язку та дисципліни (Патриляк, 2012: 198–201).

Важливим напрямом діяльності еміграційних військових структур стало відновлення урядових осередків УНР в екзилі. Президент УНР Андрій Лівіцький та Головний отаман Симон Петлюра створили дипломатичну мережу у Варшаві, Парижі, Берліні та Женеві, яка підтримувала політичну суб'єктність Української Держави навіть після її втрати на території України. Через ці канали підтримувалася комунікація з Лігою Націй і європейськими урядами, що дозволяло залишатися в міжнародному політичному просторі. Через ветеранські об'єднання, як-от Союз українських ветеранів і Братство колишніх вояків УПА, формувалася ціннісний фундамент для майбутнього українського війська. У повоєнні десятиліття вони підтримували ідею відродження армії незалежної України, передавали архіви, військові статuti, досвід бойової підготовки та ідеологічні орієнтири наступним поколінням (Motyl, 2017a: 142–145). Важливою ланкою цієї неперервності стали діаспорні наукові та освітні центри – Український вільний університет у Мюнхені, Український народний дім у Торонто, Український інститут у Гарварді. Вони не лише зберігали пам'ять про визвольні змагання, а й поширювали військово-історичні дослідження, що формували стратегічне мислення серед молодих емігрантів і майбутніх офіцерів незалежної України. Питання ролі української діаспори у формуванні політичної пам'яті та збереженні історичного нарративу детально аналізує А. Motyl. Він підкреслює, що українські громади Канади та США розглядали військову еміграцію не лише як частину історії, а як живий елемент націєтворення, який допомагав підтримувати почуття національної гідності серед наступних поколінь (Motyl, 2017b: 91–93). Через цю діяльність військова еміграція перетворилася на моральний і політичний міст між поколіннями українців.

Ця діяльність мала довготривалий ефект – через діаспорні структури у 1990-х роках формувалися перші волонтерські канали підтримки новопосталих Збройних Сил України. Під час повномасштабного вторгнення 2022 р. масштаби цієї мобілізації сягнули безпрецедентного рівня. За даними Migration Policy Institute, лише протягом

перших шести місяців війни українська діаспора у США, Канаді, Німеччині та Польщі збрала понад 1,2 млрд доларів допомоги на оборонні потреби, що включало закупівлю бронетехніки, дронів, медичних засобів (Migration Policy Institute, 2024).

Після відновлення незалежності у 1991 р. відродження Збройних Сил України відбувалося на ідейній базі, закладеній попередніми поколіннями. Ветерани визвольних змагань і представники діаспори передавали документи, символіку, присяги, що відновлювали неперервність української військової культури. Деякі традиції Армії УНР – шеврони, назви частин, почесні звання – були офіційно відроджені після 2014 р. під час Війни за Незалежність України (ЦДВР, 2020).

Події після анексії Криму та початку війни на Донбасі (2014–2021 рр.) продемонстрували, що українське військо зберегло не лише дух опору, а й здатність до самоорганізації. Добровольчі батальйони «Донбас», «Азов», «Айдар» – це пряма спадкоємність партизанських і повстанських формувань минулого. Їхній ідейний код ґрунтується на тих самих цінностях – честі, вірності, дисципліні та національній гідності (PONARS Eurasia, 2023).

З початком повномасштабного вторгнення 2022 р. Збройні Сили України стали виразом найвищого рівня національної військової неперервності. У структурі сучасного війська відроджено назви історичних бригад (зокрема, 30-та окрема механізована бригада імені князя Костянтина Острозького), а в символіці – герби й гасла, що мають пряме коріння у традиціях визвольних армій. Участь у бойових діях ветеранів АТО/ООС, добровольців із діаспори, а також військових інструкторів з країн-союзників підкреслює інтеграцію української військової культури у світовий контекст (CSIS, 2023).

Як зазначає О. Говорун, формування сучасних Збройних Сил України неможливо розглядати без урахування історичного досвіду військової еміграції та традиції українського самостійницького війська. Він підкреслює, що спадкоємність бойового духу, притаманна армії УНР і УПА, проявилася у моральній стійкості українських військових після 2014 року (Говорун, 2023: 47–49). Таким чином, військова традиція України не є сукупністю окремих епізодів, а являє собою безперервний процес формування ідентичності нації, що пройшла шлях від армії УНР і УПА до сучасних Збройних Сил України. Її неперервність виявляється у поєднанні історичної пам'яті, професійного досвіду та духовної спадщини, яка забезпечує обороноздатність і моральну стійкість українського народу в умовах новітньої Війни за Незалежність України.

Кульмінацією сучасного військового героїзму стала оборона Бахмута (2022–2023 рр.) – приклад моральної та професійної стійкості, який уособлює спадкоємність бойової честі, сформованої ще у таборах Каліша та вояків УПА. Ця символіка – «від Карпат до Бахмута» – засвідчує неперервність ідеї боротьби за державність попри зміну епох і геополітичних контекстів (Патриляк, 2012: 212–215).

У березні 1939 року війська Карпатської Січі під командуванням полковника Степана Росохи та отамана Дмитра Климпуша здійснили безпрецедентну спробу збройного захисту щойно проголошеної незалежної держави – Карпатської України. Попри відсутність достатнього озброєння й міжнародної підтримки, кілька тисяч добровольців, переважно з колишніх учасників визвольних змагань і членів ОУН, вступили у нерівний бій з угорською армією поблизу Хуста та Воловця (Субтельний, 2009: 445). Ця боротьба, хоча й завершилася поразкою, стала доказом, що ідея збройного захисту державності не згасла навіть після двадцяти років еміграції та окупацій.

Саме ветерани Карпатської Січі та члени ОУН пізніше взяли участь у формуванні Української Повстанської Армії, яка у 1942–1950-х роках продовжила збройну боротьбу проти нацистського та радянського тоталітаризмів. За даними досліджень Центру досліджень визвольного руху, основні кадри командного складу УПА мали військову підготовку, отриману або в армії УНР, або у військових школах міжвоєнної Чехословаччини (ЦДВР, 2020). Таким чином, символічна «лінія Карпат» означає не лише географію, а й неперервність військової традиції.

Події у Бахмуті через 83 роки стали сучасним аналогом цієї боротьби. У 2022–2023 рр. місто стало ареною однієї з найтриваліших битв Війни за Незалежність України. Захисники Бахмута – підрозділи 93-ї механізованої бригади «Холодний Яр», 3-ї штурмової бригади, батальйону «Свобода» – демонстрували ті самі принципи самопожертви та стійкості, що були притаманні воякам Карпатської Січі (CSIS, 2023). Бої за місто, які тривали понад 10 місяців, увійшли в історію як приклад моральної непохитності українського війська в умовах чисельної переваги ворога (PONARS Eurasia, 2025). Особливого значення цей образ набув у суспільному дискурсі – гасло «від Карпат до Бахмута» стало своєрідним символом об'єднання різних поколінь воїнів. Його активно використовують у промовах, військовій поезії, меморіальних церемоніях та військових вишколах. За даними Українського інституту національної пам'яті, ця формула підкреслює спадкоємність

українського війська як носія не лише бойового досвіду, а й державницької свідомості. Згідно з аналітичним звітом Українського інституту майбутнього (Війна, 2024), трансформація Збройних Сил України є не лише результатом зовнішньої військової допомоги, а й глибоко внутрішнього переосмислення оборонної культури. У документі наголошується, що історична спадкоємність і ментальна готовність до спротиву, закладені ще у добу визвольних змагань, стали ключовими чинниками успішної модернізації армії у XXI столітті (Український інститут майбутнього, 2024: 27–30).

В обороні Бахмута, як і у боях під Хустом, проявилися ті ж цінності – гідність, честь, побратимство та жертвність заради держави. Ці риси, закладені ще у добу визвольних змагань, формують основу морального коду сучасного українського воїна. Як і сто років тому, боротьба за кожен метр української землі є не просто військовою операцією, а продовженням історичної місії – зберегти націю і державність у найважчі часи. Отже, ідея «від Карпат до Бахмута» – це не лише історичний або географічний образ, а концентрований вираз української військової неперервності. Вона поєднує покоління вояків від Українських Січових Стрільців до захисників сучасного Донбасу, підкреслюючи незмінність головного принципу: боротьба за свободу України триває доти, доки існує український народ (Motyl, 2017a; ЦДВР, 2020).

Висновки. Українська військова еміграція 1918–1945 рр. відіграла визначальну роль у збереженні неперервності національної військової традиції та політичної ідентичності. Після поразки визвольних змагань вона перетворилася на кадровий, інтелектуальний і духовний резерв майбутньої української державності. Створення навчальних, культурних і військових осередків у Німеччині, Чехословаччині та Польщі забезпечило передачу досвіду та формування нового покоління українських діячів, для яких незалежність залишалася найвищою цінністю.

Еміграційні структури стали каналом інституційної спадкоємності Української Народної Республіки, що зберегла себе у вигнанні через дипломатичну активність і розвиток військової освіти. У цьому виявляється феномен «державності без території» – збереження суверенної ідеї поза межами окупованої Батьківщини. Саме в середовищі військової еміграції визріла концепція неперервного збройного спротиву, що пізніше виявилася у діяльності Української військової організації, Організації українських націоналістів і Української повстанської армії.

Неперервність військових традицій, започаткованих у добу УНР, простежується у моральних і світоглядних засадах сучасного українського війська. Принципи самопожертви, добровільності, побратимства й віри у власні сили стали ідейною основою Збройних Сил України у XXI столітті. Символ «від Карпат до Бахмута» відображає не лише географічну безперервність боротьби, а й духовну єдність поколінь, що протистояли агресорам у різні епохи – від угорських військ у 1939 році до російських окупаційних сил у 2022–2023 роках.

Аналіз сучасних досліджень підтверджує, що саме історична пам'ять і неперервність військових традицій є чинником моральної стійкості українського суспільства у Війні за Незалежність України. Дослідники (Motyl, 2017; Говорун, 2023; Український інститут майбутнього, 2024) підкреслюють, що українська армія спирається не лише на матеріальні ресурси, а й на багатовікову культуру спротиву, сформовану ще в середовищі окупації.

Таким чином, українська військова еміграція постає не як завершений етап історії, а як активна складова розвитку національної ідентичності. Її внесок у збереження військової культури, ідеї державності та духовного опору став підґрунтям для формування сучасних Збройних Сил України – армії, яка продовжує традицію боротьби за незалежність і свободу нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. CSIS. *The Battle for Bakhmut: Ukraine's Frontline Defense*. Washington: Center for Strategic and International Studies. 2023. 28 p. URL: <https://www.csis.org/analysis/battle-bakhmut-ukraines-frontline-defense> (останній перегляд 05.10.2025).
2. *Migration Policy Institute. Ukrainian Displacement and European Security: Migration Trends 2022–2024*. Washington, D.C.: Migration Policy Institute, 2024. 46 p. URL: <https://www.migrationpolicy.org/research/ukrainian-displacement-european-security-2024> (останній перегляд 06.10.2025).
3. Motyl, A. *Ukraine: From Empire to Statehood*. New York: Columbia University Press, 2017. 298 p.
4. Motyl, A. *Ukrainian Diaspora and Political Memory in Exile*. Toronto: University of Toronto Press, 2017. 231 p.
5. PONARS Eurasia. *Ukraine's Defense Strategy and NATO Integration*. Washington: PONARS Eurasia. 32 p. URL: <https://www.ponarseurasia.org/> (останній перегляд 08.10.2025).
6. PONARS Eurasia. *Urban Warfare and Ukrainian Resilience in the Donbas*. Washington: PONARS Eurasia Policy Memo Series. 25 p. URL: <https://www.ponarseurasia.org/urban-warfare-and-ukrainian-resilience-in-the-donbas> (останній перегляд 09.10.2025).

7. Говорун, О. *Українські Збройні Сили у війні за Незалежність: традиція і трансформація*. Львів: Астролябія, 2023. 276 с.
8. Кучер, Р. *Українська еміграція у Чехословаччині в 1920–1930-х рр.* Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2001. 214 с.
9. Кучер, Р. *Українська еміграція в міжвоєнній Європі*. Київ: Основи, 2001. 245 с.
10. Патриляк, І.К. *Військова діяльність ОУН(Б) у 1940–1942 роках*. Київ: Критика, 2012. 400 с.
11. Субтельний, О. *Україна: історія*. Київ: Либідь, 2009. 720 с.
12. Український інститут майбутнього. *Війна 2024: аналітичний звіт про трансформацію армії та суспільства*. Київ: UIF. 52 с. URL:<https://uifuture.org> (останній перегляд 10.10.2025).
13. Центр досліджень визвольного руху (ЦВДР). *Від УНР до сучасних Збройних Сил України: еволюція національної армії*. Київ: ЦВДР. 64 с. URL:<https://cdvr.org.ua> (останній перегляд 05.10.2025).

REFERENCES

1. CSIS. (2023). *The Battle for Bakhmut: Ukraine's Frontline Defense*. Washington: Center for Strategic and International Studies. 28 p. Retrieved October 5, 2025, from <https://www.csis.org/analysis/battle-bakhmut-ukraines-frontline-defense>. (accessed October 05, 2025).
2. Migration Policy Institute. (2024). *Ukrainian Displacement and European Security: Migration Trends 2022–2024*. Washington, D.C.: Migration Policy Institute, 2024. 46 p. from <https://www.migrationpolicy.org/research/ukrainian-displacement-european-security-2024> (accessed October 06, 2025).
3. Motyl, A. (2017a). *Ukraine: From Empire to Statehood*. New York: Columbia University Press. 298 p.
4. Motyl, A. (2017b). *Ukrainian Diaspora and Political Memory in Exile*. Toronto: University of Toronto Press. 231 p.
5. PONARS Eurasia. (2025). *Ukraine's Defense Strategy and NATO Integration*. Washington: PONARS Eurasia. 32 p. Retrieved October 10, 2025, from <https://www.ponarseurasia.org/> (accessed October 08, 2025).
6. PONARS Eurasia. (2023). *Urban Warfare and Ukrainian Resilience in the Donbas*. Washington: PONARS Eurasia Policy Memo Series. 25 p. Retrieved October 9, 2025, from <https://www.ponarseurasia.org/urban-warfare-and-ukrainian-resilience-in-the-donbas> (accessed October 09, 2025).
7. Hovorun, O. (2023). *Ukrainski Zbroini Syly u viini za Nezalezhnist: tradytsiia i transformatsiia*. [The Armed Forces of Ukraine in the War for Independence: Tradition and Transformation]. Lviv: Astroliabiiia. 276 c. [in Ukrainian].
8. Kucher, R. (2001a). *Ukrainska emihratsiia u Chekhoslovachchyni v 1920–1930-kh rr.* [Ukrainian Emigration in Czechoslovakia in the 1920–1930s]. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University. 214 c. [in Ukrainian].
9. Kucher, R. (2001b). *Ukrainska emihratsiia v mizhviennii Yevropi*. [Ukrainian Emigration in Interwar Europe]. Kyiv: Osnovy. 245 c. [in Ukrainian].
10. Patryliak, I. K. (2012). *Viiskova diialnist OUN(B) u 1940–1942 rokakh*. [The Military Activity of the OUN(B) in 1940–1942]. Kyiv: Krytyka. 400 c. [in Ukrainian].
11. Subtelnyi, O. (2009). *Ukraina: istoriia*. [Ukraine: A History]. Kyiv: Lybid. 720 c. [in Ukrainian].
12. Ukrainian Institute for the Future (UIF). (2024). *Viina 2024: analitychnyi zvit pro transformatsiiu armii ta suspilstva*. [War 2024: Analytical Report on the Transformation of the Army and Society]. Kyiv: UIF. 52 c. Retrieved October 10, 2025, from <https://uifuture.org>. (accessed October 10, 2025). [in Ukrainian].
13. Tsentr doslidzhen vyzvolnoho rukhu (TsDVR). (2020). *Vid UNR do suchasnykh Zbroinykh Syl Ukrainy: evoliutsiia natsionalnoi armii*. [From the Ukrainian People's Republic to the Modern Armed Forces of Ukraine: The Evolution of the National Army]. Kyiv: TsDVR. 64 c. Retrieved October 5, 2025, from <https://cdvr.org.ua>. (accessed October 05, 2025). [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 29.10.2025

Дата публікації: 24.11.2025